

**Kõkõbị Páulũ ní sǐ sěé 'bá
Kõlõsáyĩ
vé rĩ pi ní rĩ
Tã búkũ rĩ vé rĩ ã ùlũngará**

Kõlõsáyĩ ri kũrú wọkọ ụtú ní 'dezú rĩ gé, ãngũ Ẹzịyā vé rĩ agá, zíkí nóni ãngũ 'dĩri Tákí. Páulũ ĩ ní áyúāyũ rĩ ca ãngũ 'dāri agá kuyé. Páulũ ịsụ yị kìnĩ, 'bá ãngũ ímbá'bá ùnjõ sǐ ni pi anigé, kọpi ri 'bá kánísā vé rĩ pi ímbá tã ùnjõ vé ni sǐ. Tã 'dĩri fi Páulũ ã ẹsị agá ambamba. 'Bá ri' 'bá ãngũ ímbá'bá rĩ pi ímbákí 'bá Yésũ ri ẹ'yĩ' 'bá gí rĩ pi kìnĩ, lẹ kọpi ã úlíkí ĩ ágélé ẹ tị rá, āzini lẹ kọpi ẹ ñjĩkí mālāyíkā rĩ pi áyu, ã sě rí Múngú ní āyĩkō. Kúru Páulũ ní kọkõbị 'dĩri sǐzú sězú kọpi ní kìnĩ, Kúrísítō vé drāngará pa kọpi nĩ, Kúrísítō ri nóni 'bũ gé, ĩri mālāyíkā rĩ pi drĩgé, índrí rĩ pi drĩgé gé, āzini vũ drĩgé céré. Kúru lẹ kọpi ã ã'yĩkí tã mēre āzi vé ni ku, dōku ímbángará ùnjõ vé ni ku, lẹ kọpi ẹ ñjĩkí 'yéná Kúrísítō ri áyu. Lũ kpá kọpi ní kìnĩ, lẹ kọpivé adringará ẹ índré kọpi rụ' 'bá gá, ã lũ rí kìnĩ, kọpi 'bá Múngú ní ùpěé gí ni pi.

Páulũ sǐ kọkõbị sěé 'bá Kõlõsáyĩ vé rĩ pi ní

¹ Ma Páulũ 'i, Kúrísítō Yésũ vé 'bá áyúāyũ Múngú ní ìpěé rĩ, á sǐ kọkõbị 'dĩri sěé ĩmi ní nĩ, 'bá sǐkí kọkõbị rĩ 'bá ẹdrípị Tímõtéyō Yésũ ri ẹ'yĩpi gí rĩ be trú.

² 'Bá sǐkí kọkõbị rĩ sěé 'bá ẹdrípị, āzini 'bá ómvúpị Kúrísítō ri ẹ'yĩ' 'bá gí, ri' 'bá adri' 'bá kũrú

ãmbúgú Kõlõsáyĩ vé rĩ agá rĩ pi ní. Ẹsì múké, ãzini tākiri 'bá Ẹtẹ̀pì Múngú vé rĩ ã adri ìmi be.

Páũlũ zì Múngú ri, ãzini sẹ̀ ọ̀wõ' dǐfô

³ Lókí céré sǐ, 'bá kãdõ rií Múngú ri zì ìmi ní, 'bá ri 'bávẹ́ Úpí Yẹ̀sũ Kúrísítõ vé Ẹtẹ̀pì Múngú ní ọ̀wõ' dǐfô sẹ̀,

⁴ ã'diãtãšyã 'bá yìkí kínĩ, ìmi 'bãkí ẹ̀sì céré kuú Kúrísítõ Yẹ̀sũ drĩgẹ̀, ãzini ìmi lẹ́kí 'bá Múngú vé rĩ pi céré lẹ̀lẹ̀.

⁵ Ìmi ri tã 'dĩri 'o 'dínì, ìmi lẹ́kí úmvúlésì ãndẹ̀ma ì ní 'bãá kuú ìmi tẹ́e 'bũ gé 'dãá rĩ ị̀sù, ã'diãtãšyã ìmi ẹ̀'yìkí ụ'dúkọ́ múké Kúrísítõ vé áda rĩ gí.

⁶ Ụ'dúkọ́ múké Kúrísítõ vé 'dĩri ayi mụzú vũ drĩgẹ̀ sǐ céré, sẹ̀ 'bá rĩ pi újákí ẹ̀sì rá, sũ ìri ní ícá ìmi ãsámvú gé drĩdrĩ, ụ'dú ìmi ní tã áda Múngú vé ẹ̀sì múké vé rĩ yìzú, ìmi ní ẹ̀sì újázú ãní rá rĩ gé rĩ tị̀nị.

⁷ Ẹ̀pãfúrã 'bá ẹ̀drìpì 'bá ní lẹ̀lẹ̀, 'bá ní rií ẹ̀zì ngaá ìri be trú rĩ, jì ụ'dúkọ́ múké 'dĩri mụú ùlũú ìmi ní nĩ. Ìri ãtí'bá, 'bã ẹ̀sì céré rizú ẹ̀zì Kúrísítõ vé rĩ ngazú ìmi ãsámvú gé 'bã vũrã gá.

⁸ Ẹ̀pãfúrã ùlũ 'bá ní lẹ̀ngará Índrì Uleterè rĩ ní suú ìmí ẹ̀sì agá rĩ rá.

⁹ Ụ'dú 'bá ní ìmivé tã yìzú rĩ gé, 'bá rikí nyo Múngú ri zì ìmi ní, Índrì Uleterè Múngú vé rĩ, ã sẹ̀ rí ìmi ní tã n̄ngará.

¹⁰ 'Bá ri Múngú ri zì ìmi ní, ìmi 'okí rí tã pìrì Úpí ẹ̀ndrẹ̀tì gé, ã sẹ̀ rí ìri ní ãyĩkõ, ìmi kokí rí 'bá rĩ pi ẹ̀ ìzã tã céré agásì, ìmi n̄kí rí tã Múngú vé rĩ múké múké.

11 'Bâ ri Múngú ri zì ĩmi ní, ã sê ĩmi ní ívé ũkpõ agaápi rá rĩ, ĩmi úmbékí rí ẹsị ĩzāngā rĩ ã nyangará gá, ĩmi nyakí rí ĩzāngā rĩ mužú ẹsị be mādā. ĩmi 'okí dō sū 'dĩri tịni, ĩmi ãyĩkõ ịsụ rá.

12 ĩmi sẹkí Múngú ní ọwõ'difõ, ịri ní sẹe ĩmi ní fií ívé mālūngā adrizú ǎní ụtụná agá rĩ ǎlẹe 'bá ívé rĩ pi be trụ rĩ sị.

13 Múngú pa 'bâ tã ũnjí Sātánā vé rĩ agásị, sẹ 'bá fií mālūngā 'í Mvọpị 'í ní lẹlẹ rĩ vé rĩ agá gí.

14 Múngú sẹ 'í Mvọpị vé ǎrí dāá 'bá drị jezú, ǎzini 'bá trüzú 'bávẹ ũnjikānyā agásị.

Kúrísítõ ri ǎmbúgú tã drịgẹ sị cére

15 Kúrísítõ adri sụ Múngú ĩ ní ndree ku rĩ tịni. Ịri ǎmbúgú ngá cére ĩ ní gbií rĩ pi drịgẹ.

16 Kúrísítõ gbi ngá rĩ pi ǎrẹvú cére nĩ, gbi ngá 'bụ gé rĩ pi, ngá vū drịgẹ rĩ pi, ngá ĩ ní rụ'ba ni ndree ku rĩ pi, ngá ĩ ní rụ'ba ni ndree ındĩ rĩ pi, 'bá mālūngā rụ'ba rĩ pi, ǎzini 'bá ũkpõ be ǎngū rụ'ba rĩ pi, gbi ngá rĩ pi ǎrẹvú cére nĩ, gbi ngá rĩ pi ǎrẹvú cére ẹzị ngaá 'í ní.

17 ĩ ní drị ngá rĩ pi gbizú kuyé rĩ gé, Yẹsụ ri ịnogósị anigé, ịri ri sẹ ngá rĩ pi ǎrẹvú cére ri ẹzị nga mužú trụ.

18 Kúrísítõ ri ǎmbúgú kǎnísā* drịgẹ cére. Kúrísítõ ri 'bá Múngú ní 'í dó ingaá drịdrị 'bá ũdrā'ba gí rĩ pi ǎsǎmvú gé sị rĩ 'i, ã adri rí ǎmbúgú ngá rĩ pi drịgẹ cére.

19 Múngú ri ǎyĩkõ sị, Kúrísítõ ní adrií 'í tịni tã gá sị cére rĩ sị.

---

* **1:18 1:18** *Kǎnísā*: Kǎnísā ri 'bá Yẹsụ Kúrísítõ ri ẹ'yì'ba gí rĩ pi.

20 Múngú ri āyīkō sī Yēsū ri sēzú tākiri íjízú 'bá rī pi āsámvú údézú Múngú be āri Yēsū vé dāapi peṭi alambaku† sǐgé rī sī, ē ícǐ rí ngá 'bū gé rī pi, āzini ngá vū drǐgé rī pi āsámvú Múngú be trǔ.

21 Ándúró ĩmi gākí Múngú ri sī, ĩmi ari'ba Múngú vé ni, ĩmi ní ríi ũnjīkānyā 'oó rī sī.

22 'Bo Múngú údé nóni ĩmivé āsámvú 'í be rī ícá múké gí, ĩri ní Yēsū ri sēé drāá ĩmivé ũnjīkānyā ā tā sī rī sī. ĩmi ícákí nóni uletere, ũnjīkānyā ākó Múngú ɛndreṭi gé gí, 'bá āzi ícǐ nóni ĩmi tǔó ku.

23 'Bo lē ĩmi tukí pá tǐtǐ ĩmivé ɛ'yīngará agá. ɛsǐ ĩmi ní 'bāá ú'dúkó múké rī ísúzá yízú drǐdrǐ 'dāri, lē ĩmi kukí ku. Ú'dúkó múké 'dǐri ũlúkí 'bá vū drǐgé rī pi ní céré, ma Páŭlū 'i, ātí'bá Múngú ní ĩpēé ríi ú'dúkó múké rī ũlúú 'bá rī pi ní rī 'i.

Páŭlū nga ɛzǐ 'bá Yēsū ri ɛ'yī'bá gí rī pi ní

24 Ma āyīkō sī má ní mâ rǔ'bá sēé ríi ĩzāngā nyaá ĩmi tā sī rī sī, ma ri ĩzāngā Kúrísítǔ ní nyaá rī nya, ma ri nya ĩrivé rǔ'bá ā tā sī, rǔ'bá 'dǐri 'bá kánísā vé rī pi.

25 Múngú 'bā ma ātí'bá ríipi ɛzǐ ngaápi kánísā agá ni, ɛzǐ mávé rī rizú tǐ Múngú vé rī sēzú ĩmi ní.

26 Ú'dúkó múké 'dǐri úcǐkí kuú mǔdǔmǔdǔ rú ílǐ be tré 'bá ũkǔ drǐdrǐ 'dā'bée ní, 'bo nóni i'dakí ĩri kú āmvé 'bá Múngú vé rī pi ní.

27 Múngú 'o tā 'dǐri 'dǐni, ā'diātāsīyā ĩmi 'bá adri'bá Yāhúđǐ rú ku rī pi, ĩmi nǐkí rí tā múké

† 1:20 1:20 *Peṭi alambaku*: 'Bá Rómā vé rī pi ri 'bá tā 'o'bā ũnji rī pi gbā mǔsǔmǔrǐ sī peṭi alambaku sǐgé, ĩri sǎ 'dǔ āco kǔpi íbi drā ndǔ, kǔpi ĩzāngā nya ambamba drāngará rī gé.

ándúru í ní ũzũú 'dãri áamá ãní. Tã í ní ũzũú rĩ, ãri Kúrísítõ vé adringará ãmĩ ẽsí agá rĩ, ãri sã ãmi ẽsí 'bã d̃ngará Múngú vé rĩ dr̃gã.

²⁸ 'Bã ri ú'dúkõ Kúrísítõ vé rĩ ũlũ mužú 'bã rĩ pi ní cérã. Tã ñngará 'bávã rĩ sĩ, 'bã ri 'bã rĩ pi ãmbã mužú cérã, ã sã rĩ 'bã Kúrísítõ ri ẽ'yĩ 'bã gĩ rĩ pi ã adrikĩ rĩ ũkpõ ũkpõ ãvé ẽ'yĩngará agá.

²⁹ Tã 'dĩri sĩ, ma ri ẽzĩ nga ũkpõ sĩ, ũkpõ Kúrísítõ ní sãã má ní rĩ sĩ.

2

¹ Á lã ãmi ñkĩ ẽzĩ má ní ngaã ãmi ní ũkpõ sĩ rĩ, ãzini ẽzĩ má ní ngaã 'bã kũrũ Lãwõdĩkiyã vé rĩ agá rĩ pi ní rĩ, ãzini má ní ngaã 'bã vũrã urũkõ agá mã rũ 'bã ndre 'bã dr̃dr̃ĩ kuyã rĩ pi ní rĩ.

² Tã ã pá mávé ãmbúgu rĩ, ma ri 'bã rĩ pi ẽ ẽsí ãmbã, ãzini kõpi úmú, kõpi ã lãkĩ rĩ í lãlã, kõpi ã ñkĩ rĩ tã Múngú vé ándúru í ní ũzũú kuú mũdũmũdũ rú rĩ áamá bãnĩ. Tã Múngú vé ándúru ãri ní ũzũú kuú mũdũmũdũ rú rĩ, tã rĩ Kúrísítõ 'i.

³ Kúrísítõ ri sã 'bã rĩ adri úmĩ be tã Múngú ní ũzũú kuú mũdũmũdũ rú rĩ ñzũ.

⁴ Ma ri tã rĩ 'yo ãmi ní 'dĩni, ã'diãtãsiyã 'bã ãzi ã átã rĩ ãmi ní átãngã ádra múkã sĩ ãmĩ mĩ ũ'bãzũ ku.

⁵ Ma dõ ãmi gãrã gã sĩ rãrã rú drãããsiyã, á 'bã ẽsí kuú ãmi dr̃gã. Ma ãyĩkõ sĩ ãmi ní riĩ tã rĩ 'duú ngaã mužú múkã rĩ sĩ, ãzini ãmi ní Kúrísítõ ri ẽ'yĩ, ãmi ní pá tuú tĩtĩ ãmivã ẽ'yĩngará agá rĩ sĩ.

Kúrísítõ ri idri sã ñĩ

6 Īmi ní Úpí Kúrísítō Yésũ ri ẽ'yĩí gí rĩ sī, lē ĩmi rikí ĩrivé tã 'duų ngaá áyu.

7 Īmi Kúrísítō ri ẽ'yĩ'bán gí 'dĩ'bée, ĩmivé ẽ'yĩngará agá, lē ĩmĩ úlá ã fifi, sũ ĩ ní ĩmi ímbá drĩdrĩ rĩ tĩni. Lē ĩmi sēkí ōwō'dĩfô muzú dđi dđi.

8 Lē ĩmi sēkí 'bá āzi ã ri átángá ẽzi ákó ni ímbá rizú ĩmĩ mĩ ũ'bāzú ku, ímbángará 'dĩni 'dĩri, íbĩ íngá yĩkĩ 'bá áda vé ni vúgá, āzini índrí ũnjĩ rĩ pi vúgá, íbĩ íngá Kúrísítō vúgá kuyé.

9 Kúrísítō ní adrizú vũ drĩgé nõgó 'bá áda rú rĩ, ĩri ã ngúlúpí Múngú 'i.

10 Īmi ní ĩmi úmú Kúrísítō be gí rĩ sī, ĩmi nóni 'bá Kúrísítō vé ni gí. Kúrísítō ri Úpí 'bá āngũ rụ'bá rĩ pi drĩgé, āzini índrí āngũ rụ'bá rĩ pi drĩgé.

11 Sã ĩmi ní Kúrísítō ri ẽ'yĩzú rĩ gé, lĩkĩ ĩmi gí,* sũ ĩ ní ágélé ẽ tĩ lĩ rĩ tĩni, 'duki ĩmivé ũnjĩkãnyã ĩmĩ rụ'bá gá sĩ gí, adri 'yozú kĩnĩ, lĩkĩ rụ'bá ĩmivé rĩ kuyé, Kúrísítō lĩ ĩmivé ũnjĩkãnyã āmvé gí.

12 Lókĩ ĩ ní ĩmi ní bătízĩmũ† sēzú rĩ gé, sĩkĩ ĩmivé ũnjĩkãnyã Kúrísítō be trų gí. Īmi ní ẽ'yĩí kĩnĩ Múngú inga Kúrísítō ri gōó ídri rú gí rĩ sī, nóni inga ĩmi gōó ídri ú'dĩ ĩsų gí.

13 Ũnjĩkãnyã ĩmi ní 'oó rĩ sī, ĩmi índrėkĩ sũ 'bá ũdrã'bá gí ni pi tĩni, 'bo nóni Múngú sē ĩmi ní

* **2:11 2:11** *Lĩkĩ ĩmi gí:* Múngú lũ Ābūrámã ní kĩnĩ, anji āgō Ābūrámã vé rĩ pi adriki dō caá ú'dų ārō gí, lē ã úlĩkĩ kōpi ã ágélé ẽ tĩ rá, lũzú kĩnĩ kōpi anji Múngú vé ni. 'Í lã Í'dóngará 17:9-14.

† **2:12 2:12** *Bătízĩmũ:* Lókĩ Yũwãnĩ ní bătízĩmũ sēzú rĩ gé, ĩri 'bá rĩ su yĩí agá 'dãá, ĩri gō 'bá rĩ rụ inga āmvé nõó. Sungará yĩí agá rĩ, sũ ĩ ní 'bá rĩ sĩĩ 'bų agá rĩ tĩni, ingangará āmvé nõó rĩ, sũ ĩ ní 'bá rĩ ingáá gōó ídri rú drãngará gálėsila rĩ tĩni.

ídri ú'dí, ĩmi ní Kúrísítō ri ẹ'yīí gí rĩ sī. Múngú trũ 'bâ 'bávé ũnjĩkányā agásĩ céré gí.

14 Tā ĩ ní kōdō sī lēzú 'bâ ĩrĩñázú rĩ, Múngú lì āmvé gí, 'dụ ũnjĩkányā rĩ gbāá pẹ̀tì alambaku sígé gí.‡

15 Múngú ndě índrí ũnjĩ ri 'bá drĩ ọ̀rú 'bá rĩ pi vé ũkpō, ĩri ní Yēsũ ri sēē drāá pẹ̀tì alambaku sígé rĩ sī. Múngú sē kọ̀pi ní drĩnjá 'bá tré āsámví gé, ndě kọ̀pívé ũkpō Yēsũ ní drāá pẹ̀tì alambaku sígé rĩ sī.

16 Lē 'bá āzi ā 'yo, ngá ĩmi ní ríi nyaá, dōku ríi mvuú rĩ ā tā ũnjĩ ku, dōku lē 'bá āzi ā 'yo ĩmi ní, ĩmi ríkí ú'dú ụ̀mũ nyazú rĩ ĩnjĩí lí be céré§ 'díní ku, dōku ĩmi ríkí ụ̀mũ mbāá sí ní ígázú rĩ 'bāá nyaá ku, dōku ú'dú Sābátā vé rĩ ā tā 'duú 'bāá tā āmbúgú rú ku.*

17 Tā ĩ ní ũlāá 'dĩ'bée índríkíndrĩ tā ímúpi 'i ngaápi drĩdrĩ 'dílé rĩ vé rĩ, tā rĩ vé áda, ĩri Kúrísítō 'i.

18 Lē ĩmi sēkí ĩmî mị ũ'bāá 'bá ĩ 'bā'bée kú tā be mādā ri 'bá mālāyíkā ĩnjĩ 'bá 'dĩ'bée ní ku, kọ̀pi

‡ **2:14 2:14** *Dụ ũnjĩkányā rĩ gbāá pẹ̀tì alambaku sígé gí:* Tā 'dĩri vé ífíí, ká Yēsũ ri gbāá pẹ̀tì alambaku sígé, nya ĩzāngā 'bávé ũnjĩkányā ā tā sī, tā ĩ ní kōdō lēzú 'bâ ĩrĩñázú 'bávé ũnjĩkányā ā tā sī rĩ dẹ gí. § **2:16 2:16** *Ụ̀dú ụ̀mũ nyazú rĩ ĩnjĩí lí be céré:* Yāhúđĩ rĩ pi ri tā Múngú ní 'oó ĩ ní rĩ ā tā ígá, kọ̀pi ri ụ̀mũ nya ú'dú ụ̀rụkọ̀bée gé, sũ ú'dú Múngú ní Ẹlízú Jọ rĩ pi tị gé sī, āzini Ụ̀dú Pēnítíkósítā vé rĩ gé rĩ tịni.

* **2:16 2:16** *Ụ̀mũ mbāá vé rĩ, dōku ú'dú Sābátā vé rĩ:* Yāhúđĩ rĩ pi ri Múngú ri ĩnjĩ mbāá sí ígápi ú'dí rú rĩ gé, kọ̀pi ri ānyāpá ulí kárákará zā rọ̀bọ̀jọ̀ rú. Sẹ̀bítì ālu ālu, kọ̀pi ri ú'dú Sābátā vé Múngú ní uvuzú 'dāri ígá. 'Í lā 1 Kōróníkōl 23:30-31; 2 Kōróníkōl 2:4; 2 Kōróníkōl 8:12-13; 2 Kōróníkōl 31:3; Nēmáyā 10:33; Ọsáyā 2:11.

ri ī íngú ī ní rií ìndrìlíkì ndree rī sī. 'Bo tā kòpì ní 'oó 'dī'bée cére tā azakaza vé ni, ā'diātāsīyā kòpivé tā rií ūsū rī 'yéjá kòpì ri ī tā ūsū áyu.

¹⁹ 'Bá 'dīni 'dī'bée adrikí Kúrísítō adriípi drīlé rú rī vé ni ku, Kúrísítō ri ūkpō sē 'bá ī ikūnā'bá 'ī rú'bá gá rī pi ní nī, īri kòpì úmú trú vūrā ālu gé, Múngú ri kòpì ní ūkpō sē, kòpì ā mbakí rí ícá ūkpó ūkpó ívé ẹ'yīngará agá.

²⁰ Īmivé ūnjikānyā īmi ní 'oó drīdrī 'dā'bée, Kúrísítō drā 'dū mұzú īndī gí pírí, ngá īmi ní áwízú ẹsì 'bāzú tāimbì 'bá áda ní ūtīí 'yoó kīnī,

²¹ "Ā 'dúkí ngáá ku, ā nyakí ngá uruko'bée ku, dōku ā úlókí ku" 'dī'bée 'dұzú ngazú rī ā'di?

²² Tāimbì 'dī'bée nyōókú nōri vé ni, kòpì ūdū be. Īmi 'dúkí dō tā 'dī'bée ẹzì ngazú, īmi 'dīri ri tāimbì 'bá áda ní ūtīí, īri ní ímbá rī ā vūdrī ūbī mұzú.

²³ 'Bá rī pi ūsúkí kīnī, 'bá tāimbì rī ūtī'bá 'dī'bée, kòpì úmī be, tāimbì rī sē 'bá rī Múngú ri īnjī ānī, āzini īri sē 'bá rī 'i a'bi ānī tā rú'bá nōri vé rī sī a'bia'bi. 'Bo tāimbì ī ní ūtīí 'dī'bée ícá tā ūnjí rú'bá nōri ní lēé rī pi ē sì ífú bā ku.

3

Ídri ú'dí Kúrísítō agá rī

¹ Nóni ingakí īmi ídri ú'dí ísú Kúrísítō be trú gí, lē īmi 'bākí ẹsì vūrā Kúrísítō ní mұzú úrízú Múngú vé drí ẹndẹpì gé 'bū gé 'dāá rī ā tā ūsūzú.

² Lē īmi 'bākí ẹsì rizú ngá 'bū gé 'dāá rī pi ā tā ūsūzú, ā 'bākí ẹsì rizú ngá nyōókú drīgé nōgó rī pi ā tā ūsūzú ku.

3 Ǻ'diātāsīyā ĩmi ũdrākí gí, nóni zŭkí ĩmivé ídri Kúrísítō rŭ'bá gá Múngú agá.

4 Kúrísítō ĩmi ní ídri sēepi rī kādō ímŭ 'i i'daá, ĩ kpá ímŭ ĩmi i'da, ĩmi ímŭ ĩrivé dŭngará pŏwŭpŏwŭ 'dāri ālē ĩri be trŭ.

5 Lē ĩmi rikí ĩmī rŭ'bá áyú tā ũnjí 'ozú ku. Lē ā 'bākí ŏwŭ ku, ā rikí tā āzāvŭ rú ni pi 'oó ku, ā adrikí ũlē ākó, ā adrikí yĭkĭ ũnjí ākó, ā 'bākí ęsí āmbúgú ngá drĭgę ku, 'bá ęsí be āmbúgú ngá drĭgę rī pi ri ęsí 'bā tā 'dĭ'bée ĩnjĭzú múngú rú.

6 'Bá ri'bá tā 'o'bá 'dĭni 'dĭ'bée, kŏpivé tā 'dĭ'bée sē Múngú ā 'a ri ve āní ambamba.

7 Ǻndŭrú ĩmi ní adrizú 'bá 'dĭni 'dĭ'bée āsámvú gę rĭ gę, ĩmi rikí tā 'oó sŭ kŏpi ní 'oó rĭ tĭni.

8 'Bo nóni lē ĩmi kukí tā ũnjí 'dĭ'bée rá, jĭkó, ęsí ũká, 'bá ndrengará ũnjí, 'bá āzi ā rŭ izangará, āzini átángá ũnjí, lē ĩmi kukí tā 'dĭ'bée rá.

9 Lē ĩmi rikí ũnjŏ ũlí ĩmi ŏgŭpĭi drĭgę ku, ā'diātāsīyā ĩmi kukí ũnjĭkānyā āndŭrú ĩmi ní 'oó rĭ gí.

10 ĩmi újákí nóni ĩmi ícá ú'dí rú gí, Múngú ri sē ĩmivé újángará ícázú ú'dí rú 'dĭri, ĩri adri mŭzú nyonyo, ĩmi Múngú ĩmi gbiĭpi sŭ 'í tĭni rĭ nĭ āní múké.

11 Ídri ú'dí ĩmi ní ĩsŭ 'dĭri agá, 'bá rĭ dŏ Yāhŭdĭ yā, dŏ adri Yāhŭdĭ ku yā, dŏ ágélé ni ę tĭ lĭkí gí yā, dŏ lĭkí kuyé yā, dŏ 'bá rĭ nĭ Ĝĭrĭkĭ tĭ ku yā, dŏ 'bá ęsí be draápi dradra ni yā, dŏ túgęrĭ yā, dŏ adri túgęrĭ ku yā, Kúrísítō ri tā drĭgę sĭ cérę, ĩri ri adri 'bá agá.

12 Múngú lē ĩmi rá, ũpē ĩmi adrií 'bá ívé ni uletere. Kúru lē ĩmi kokí 'bá rĭ pi ę ĩzā, ĩmi adrikí

ésí be múké, ĩmivé ésí ã adri tā sī mǎdǎ, lē ĩmi 'okí tā múké 'bá rĩ pi ní, lē ĩmi 'dúkí tā rĩ ngaá mužú ésí be mǎdǎ.

13 ĩmi dō tā be ĩmi ǎsámví gé sī ĩmi ọgǔpì be, lē ĩmi úríkí kòpi be trù, ĩmi trūkí ĩmi ĩmi ǎsámví gé sī rá, sũ Kúrísítō ní ĩmi trúú rĩ tịnị.

14 Tǎ agaápi rá rĩ, lē ĩmi lēkí ĩmi lēlē, ǎ'diātǎsīyǎ lēngará ri sē ĩmi ĩmi úmú adri trù, ĩmi tā 'du nga ésí be ǎlu.

15 Lē tǎkíri Kúrísítō vé rĩ ã fi ĩmí ésí agá, ǎ'diātǎsīyǎ ĩmi ní adrií rù'bá ǎlu rĩ sī, zíkí ĩmi ímú adrií tā be kírí ĩmi ǎsámví gé sī. Lē ĩmi sēkí ọwō'dífô Múngú ní.

16 Lē ú'dúkó múké Kúrísítō vé rĩ ã fi adrií ĩmí ésí agá, ǎ sē ĩmi ní úmí, ĩmi ímbákí rí ĩmi ĩmi ǎsámví gé sī ĩmi ọgǔpì be. ĩmi ngokí úngó Sǎwúmǎ vé rĩ, ǎzini ĩmi ngokí úngó Múngú ri íngúzú ǎní, ĩmi sēkí Múngú ní ọwō'dífô ĩmí ésí agá 'dǎá.

17 Tǎ ĩmi ní rií 'oó, ǎzini ĩmi ní rií átá rĩ, lē ĩmi 'okí Úpí Yēsũ ã rù sī, lē ĩmi sēkí ọwō'dífô 'bá Ẹtẹpì Múngú ní Yēsũ ã rù sī.

'Bá Yēsũ ri ẹ'yĩ' 'bá gí rĩ pi vé adringará ìvé 'bẹtì ǎsámví gé rĩ

18 ĩmi ũkú rĩ pi, lē ĩmi yìkí ĩmivé ǎgō rĩ pi ẹ tị yiyì, ǎ lū rí 'yozú kíní, ĩmi ẹ'yĩkí Úpí Yēsũ ri gí.

19 ĩmi ǎgō rĩ pi, lē ĩmi lēkí ũkú ĩmivé rĩ pi lēlē, ǎ átákí kòpi ní ọjọgō sī ku.

20 ĩmi anjiná rĩ pi, lē ĩmi yìkí 'bá ĩmi tị' 'bá rĩ pi ẹ tị yiyì tā céré sī, ìri sē Úpí ri adri ǎní ǎyĩkō sī.

21 Īmi anji étépīi, Lē ĩmi átákí átángá anjíná rī pi ní ú'dúkó ũkpó ũkpó ni sī ku, ā sē rí kōpi ní ĩzāngā ku.

22 Īmi túgērī rī pi, lē ĩmi yíkí 'bá ĩmi ní rií ězī ngaá kōpi vúgá rī pi ē tī yiyi, ā adri 'yozú kínī, kōpi ní rií mī 'bāá ĩmivé ězī ndrezú gōgō rī sī ku, ĩmi ngakí ězī rī ésí ālu sī, ē ĩnjīkí rí Úpí ri āní.

23 Lē ĩmi ngakí ězī rī ésí be céré, sū ĩmi ní rií ězī ngaá Úpí Yésū ní rī tīnī, adri 'yozú kínī, ĩmi ní rií ngaá 'bá áda ní rī tīnī ku.

24 Lē ĩmi nīkí amá múké 'yozú kínī, ězī ĩmi ní ngaá rī agá, Kúrísitō ri ĩmi ũfē rá, ā'diātāsīyā ězī ĩmi ní rií ngaá rī, ĩmi ri nga ĩmivé Úpí Kúrísitō ní.

25 'Bá tā ũnjí 'oópi rī, Múngú ri ĩri ĩrīñā ĩrivé ũnjīkānyā ĩri ní 'oó rī sī. Múngú ri 'bá rī pi vé tā lī céré pīrī.

4

1 Īmi 'bá ambugu túgērī rī pi vé rī, lē ĩmi sukí túgērī ĩmivé rī pi ā rú'bá gá sūsu, ĩmi rúkí kōpi múké, ā'diātāsīyā ĩmi nīkí rá 'yozú kínī, 'Bá Āmbúgú ĩmī drīlé gá anigé 'bū gé 'dāá.

Lē 'bá rī pi ā zīkí Múngú ri

2 Lē ĩmi 'bākí ésí rizú Múngú ri zizú, ĩmi adrikí mī be mgbo, ĩmi sēkí ĩri ní ōwō'dīfō.

3 Īmi zīkí 'bá ní Múngú ri, Múngú ā sē rí 'bá ní drīlé múké, 'bā ũlūkí rí ú'dúkó múké Kúrísitō vé rī mužú, āzini 'bā ũlūkí rí tā Kúrísitō vé ĩ ní ándúru ũzūú kuú mūdūmūdū rú rī mužú 'bá rī

pi ní. 'Yíkí ma kú jó ĩ ní rizú āngũ ũ'yǐzú rĩ agá nōgó ụ'dụkọ múké má ní ũlũú rĩ ã tã sĩ.

⁴ Īmi zìkí Múngú ri, ã sē rí mâ ũlũ rí ụ'dụkọ múké rĩ mụzú ãní múké.

⁵ Īmi dō ri adri 'bá Múngú ri nǐ'bá kuyé rĩ pi ãsámví gé, tã ĩmi ní rií 'oó rĩ, lē ĩmi 'okí mụzú tã nǐngára be. Lē ĩmi ụ'bǐkí létì ndāá 'bá 'dǐ'bée ē ĩzã kozú.

⁶ Lē átángá ĩmi ní rií átá kọpi ãsámví gé rĩ, ĩmi átákí ẹsì múké sĩ, ã sē rí kọpi ní úvã, ã'diātãsiyã 'bá ãzi zì dō ĩmi tã sĩ, ĩmi újákí rí ĩri ní átángá rĩ múké.

Páũlũ vé āngũ ímbángará ã ụdũ āzini mōdó sēngára

⁷ Tũkíkō ri mávé tã ũlũ ĩmi ní nĩ. Īri ẹdrípì má ní lēlé rĩ, 'bã ẹsì rizú ẹzì rĩ ngazú átí'bá rú má be trụ Úpí agá.

⁸ Tã ã pá má ní lēzú ĩri pēzú mụzú ĩmi vúgá 'dílé rĩ, ã mụ rí mávé tã ũlũú ĩmi ní, āzini ē ímbá rí ĩmĩ ẹsì.

⁹ Tũkíkō pi mụ Ōnésĩmũ 'bávé ẹdrípì ẹsì 'bãápi ẹzì ngaápi ẹsì be céré rĩ be, Ōnésĩmũ ri 'bá ĩmivé nĩ, kọpi tã 'i ngaápi 'bã rú'bá gá nōlé rĩ pi ũlũ ĩmi ní nĩ.

¹⁰ Ārĩsītārúkō ĩ ní 'yĩ kúú má be trụ rĩ, sē ĩmi ní mōdó, āzini Mārákō Bārúnábã vé māríté sē kpá ĩmi ní mōdó. Ándúru ũlũkí Mārákō vé tã ĩmi ní rá. Kādō caá ĩmi vúgá 'dílé, ĩmi ẹ'yíkí ĩri drí ĩrĩ sĩ.

¹¹ Yēsũ ĩ ní zì Yúsītō rĩ, sē kpá ĩmi ní mōdó. Yāhúdĩ Yēsũ ri ẹ'yĩ'bá gí, 'bá ní rií ẹzì ngaá kọpi

be trú mālūngā Múngú vé rī ã tã sī rī pi, kôpi 'yéjã 'dī, kôpi kókí má ĩzã ambamba.

12 Ēpāfúrã ĩmi ógúpī adriípi átí'báná Kúrísító Yésũ vé rī, sē ĩmi ní mōdó. Īri ri Múngú ri zī ĩmi ní ũkpō sī, ĩmi nĭkí rí tã Múngú ní lēé ĩmi 'okí rī, ĩmi 'dukí rí ngaánga, ĩmi tukí rí pá tĭtĭ ĩmivé ẹ'yĭngará agá.

13 Á ndre Ēpāfúrã 'bã ẹsĭ céré rizú ẹzĭ ngazú ĩmi ní, āzini 'báná Yésũ ri ẹ'yĭ'báná gí kŭrú Lāwōdĭkíyã vé rī agá rī pi ní, āzini kŭrú Hĭrāpōlĭsĭ vé rī agá rī pi ní.

14 Lúkã 'bávé ũndĭ rĭipi dáwã sēépi 'báná ní lēélē rī, sē ĩmi ní mōdó, āzini Dema sē kpá ĩmi ní mōdó.

15 ĩmi sĕkí mōdó 'báná ẹdrĭpĭi, āzini 'báná ómvúpĭi Yésũ ri ẹ'yĭ'báná gí Lāwōdĭkíyã gá rī pi ní, āzini ĩmi sĕkí mōdó 'báná ómvúpĭ Nŭfã ní, āzini 'báná kãnísã vé ĩ úmú'báná ĩrivé 'bĕtĭ āsámvú gé rī pi ní.

16 Lākí dō kōkōbĭ 'dĭri ĩmi ní gí, ĩmi pĕkí mụú 'báná kãnísã Lāwōdĭkíyã vé rī agá rī pi ní, kôpi ã lākí. Kōkōbĭ má ní sĭi sēé 'báná Lāwōdĭkíyã vé rī pi ní rī, lē ĩmi zĭkí, kôpi ẹ ĩsĕkí, ĩmi lākí kpá ĩndĭ.

17 ĩmi lŭkí Ārĭkĭpō ní, lē ã nĭ múké 'yozú kĭnĭ, ẹzĭ Úpĭ Yésũ ní sēé drĭ ni gé rī, ã 'du ngaánga.

18 Ma Páŭlŭ 'i, mōdó ũdŭmbĭtã rú 'dĭri, ã sĭ kōkōbĭ ni má drĭ sĭ nĭ. ĩmi nĭkí rá 'yozú kĭnĭ, ma kú jó ĩ ní rizú āngŭ ũ'yĭzú rī agá nŏnŏ, ĩmi zĭkí má ní Múngú ri. Ẹsĭ múké Múngú vé rī ã adri ĩmi be.

Keliko

Keliko: Ụ'dụkọ Múké Múngú vé rị New Testament+
copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Keliko

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 6 May 2025 from source files
dated 6 May 2025

14717198-957a-524c-b31f-2c3197945b20